

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

Before ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰਜੇ.ਜੇ.

ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ- ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1813 , 1962 ਦੀ.

ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ (1894 ਦਾ 1)—ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਏ ਅਤੇ 17- ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ —ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ—ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—ਸੈਕਸ਼ਨ 17(2) (ਸੀ) — ਕੀ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਦੇ ਨਾਲ ਈਜ਼ੂਸਡਮ ਜੈਨਰੀਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ) ਅਤੇ (ਬੀ)

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ; ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 (4) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 17 (4) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਨਤਾ

ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਮਕਸਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1954 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੇਧ ਐਕਟ ॥ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ), ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਐਕਵਾਇਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ

-2-

ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ (a) ਅਤੇ (ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ ਵੱਲੋਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਨਯੋਗ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 26 ਮਾਰਚ, 1964 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਰਡਰ ਡਾ: ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ. ਮਿੱਤਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਐਲ.ਡੀ. ਕੌਸ਼ਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ. ਜੈਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ.—

ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਸੰਖੇਪ

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਮੀਨ?

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਈ ਗੁਪਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੰਡ ਬੋਹੜ ਵਿੱਚ 1.08 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ 9 ਅਗਸਤ, 1962 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ—ਟਿਲਡ ਐਨੈਕਸਚਰ ਏ ਜੇ

-4-

ਕਿ "ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡਿਪੂ" ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਹਤਕ। ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸੇ ਮਿਤੀ (ਅਨੇਕਚਰ ਬੀ) ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਆਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ II ਐਕਵਾਇਰ ਅਤੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ- ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਕਿੱਥੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇੱਕ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ

ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ

-4-

ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅਵਾਰਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ। ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਜਿਸ ਨੂੰ 1954 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, -

(ਏ) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇਵੀਗੇਬਲ ਨਦੀ ਦੇ ਚੈਨਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਣਕਿਆਸੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂ ਘਾਟ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ;

(ਅ) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ, ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1912 (1912 ਦਾ ਐਕਟ II) ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਿਸੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੋਦਾਮ ਜਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਲੋਨੀਆਂ ਜਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਪਾਂਸਰਡ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਕੀਮ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਿੰਚਾਈ ਟੈਂਕ, ਸਿੰਚਾਈ ਜਾਂ ਡਰੇਨੇਜ ਚੈਨਲ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਖੂਹ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਸੜਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ;

(c) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗੀ।"

-5-

ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੇ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਧੀਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਕਾਰ ਜਾਂ ਵਾਹੀਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਮ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜੋ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੋਹਤਕ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡਿਪੂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ

ਲੇੜ ਹੈ। ਇਹ! ਮੰਤਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਜਰ ਕਦੀਮ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਰੇਹਤਕ ਟਾਊਨ ਦੀ ਮਿਉਂਸਪਲ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ। ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਜਨਤਕ

-6-

ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2)' ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਾ (a), '(b) ਜਾਂ (c) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਕਾਦੀਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਬੇਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਲਾਗੂ ਹੈ। ਰਾਜ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਕੰਸਲ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਣ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਲੈਕਟਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ"। ਸਿੱਖਿਅਤ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਵਨੀਤਲਾਲ ਰਣਛੋਡਲਾਲ ਬਨਾਮ ਮੁੰਬਈ ਸਟੇਟ (1) ਵਿੱਚ ਐੱਸ.ਟੀ. ਦੇਸਾਈ ਅਤੇ ਵੀ.ਐੱਸ. ਦੇਸਾਈ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਰਾਏ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਨੇਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ, ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼- A - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਮੀਨ" ਸ਼ਬਦ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਜਾੜ, ਉਜਾੜ, ਕੁਦਰਤੀ ਬੰਜਰਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਣ-ਆਬਾਦ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤਬਾਹੀ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

-7-

ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਨਤਕ ਮਕਸਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। *ejusdem generis*. ਐਕਵਾਇਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਨੇ ਮਾਧਵੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਰੈਵੇਨਿਊ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ, ਕੋਜ਼ੀਕੋਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਐਸ. ਵੇਲੂ ਪਿੱਲਈ ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 17(4) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਏ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਨਤਕ ਮਕਸਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। *ejusdem generis*. ਐਕਵਾਇਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ

ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਨੇ ਮਾਧਵੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਰੈਵੇਨਿਊ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ, ਕੋਜ਼ੀਕੋਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਐਸ. ਵੇਲੂ ਪਿੱਲਈ ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 17(4) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਏ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

-8-

ਰਾਜ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਕੋਸ਼ਲ ਨੇ ਕਸ਼ੱਪਾ ਸ਼ਿਵੱਪਾ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (3) ਵਿੱਚ ਮੈਸੂਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮਨਾਥ ਅਈਅਰ, ਜੇ. ਨੇ ਪੰਨਾ 322 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਬਿਤਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਰਾਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਰਾਏ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਰਾਏ ਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਏ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਡਿਊ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5- ਦੇ ਉਪਬੰਧ. ਏ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਵਿਆਪਕ ਐਪਲੀਟਿਊਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? (2) ਧਾਰਾ 17 ਦਾ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਧਾਰਾ 6

ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਕੱਲੇ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17(4) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹੀ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ | ਸੋਮਨਾਥ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਹੁਸੈਨ ਜੇਜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 17(4) ਦੇ ਤਹਿਤ

-9-

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਤਿਰੂਮਲਈਆ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (4) ਵਿੱਚ। ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਕੋਈ ਝਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Attul Pali

Translator

